

Едиција
ФИЛОЛОШКА ИСТРАЖИВАЊА ДАНАС
ТОМ I

LANGUAGE AND SOCIETY

Editors Julijana Vučo and Jelena Filipović

ЈЕЗИК И ДРУШТВО

Уреднице Јулијана Вучо и Јелена Филиповић

TABLE OF CONTENTS

EDITION "PHILOLOGICAL RESEARCH TODAY"	12
<i>LANGUAGE AND SOCIETY, FIRST EDITION BOOK</i>	14

Languages in Contact

Ana Bradičić <i>Crosslinguistic influence in the production of English prepositions by bilingual Croatian-Italian learners of English</i>	37
Annemarie Sorescu-Marinković <i>Third language acquisition in a specific historical context: Serbian in Timișoara</i>	55
Alessandra Genovesi-Bogićević <i>Language shift within Italian ethnic community in the village of Nova Bozurna (Prokuplje)</i>	81
Minerva Trajlović-Kondan <i>From language contact and interference to code-switching of Romanians in the Serbian part of the Banat region</i>	100
Tarık Duran <i>Etymology of Surnames Derived from Turkish Names of Occupation, Religious and Military Names</i>	112
Milica Dinić <i>Factors of language change</i>	130
Junichi Toyota and Borko Kovačević <i>Article as an Objective Description Marker: Language Contact as a Clue</i>	131

САДРЖАЈ

ЕДИЦИЈА „ФИЛОЛОШКА ИСТРАЖИВАЊА ДАНАС“.....	13
„ЈЕЗИК И ДРУШТВО“, ПРВА КЊИГА ЕДИЦИЈЕ.....	15

Језици у контакту

Ana Bradčić

<i>Međujezični utjecaj u produkciji engleskih prijedloga kod dvojezičnih hrvatsko-talijanskih govornika</i>	27

Annemarie Sorescu-Marinković

<i>Usvajanje trećeg jezika u specifičnom istorijskom kontekstu: srpski u Temišvaru</i>	39

Alessandra Genovesi-Bogićević

<i>Gašenje etničkog jezika kod zajednice italijanskog porekla u selu Nova Božurna kod Prokuplja</i>	57

Minerva Trajlović-Kondan

<i>Od jezičkog kontakta i interferencije do promene koda kod Rumuna u srpskom delu Banata</i>	83

Tarık Duran

<i>Etimologija prezimena izvedenih iz turskih naziva zanimanja, verskih i vojnih pojmova</i>	101

Milica Dinić

<i>Фактори језичких промена</i>	113

Juniči Tojota, Borko Kovačević

<i>Član kao marker objektivnosti deskripcije: jezički kontakt kao uzrok</i>	140

Language in Media

Gordana Bojičić and Sanja Bogojević
The Language of the Movie Atilla flagello di Dio 148

Laura Spariosu
*Language mistakes in Romanian language programmes
of Public Service of Vojvodina* 164

Melina Nikolić
Power in discourse: modal verbs in power relations..... 183

Jelena Rajić
*Pragmatics of publicity discourse
(Pragmalinguistic analysis of the publicity rhetoric)* 194

George Bogdan Tara
Communication et syntagmes figés dans la «langue de bois» 202

Bojana Radenković Šošić
Analysis of Advertising Language 217

Conversation Analysis

Natalija Panić
Serbian Approximators: „Tako, 'Nako, Nebitno“ 234

Slobodan T. Jovičić
*Aspects of Modern Approaches in Interdisciplinary
Research in Verbal Communication*..... 254

Ivana Nikolić, Ana Šarčević
Depersonalization in communication 267

Језик у медијима

Gordana Bojičić, Sanja Bogojević
Jezik filma Attila flagello di Dio 143

Laura Spariosu
*Jezičke greške u programu na rumunskom jeziku
javnog medijskog servisa Vojvodine* 149

Melina Nikolić
Power in discourse: modal verbs in power relations..... 165

Jelena Rajić
*Pragmatika reklamnog diskursa
(Pragmalingvistička analiza reklamne retorike)*..... 185

George Bogdan Tara
Communication et syntagmes figés dans la «langue de bois» 195

Bojana Radenković Šošić
Analiza jezika oglašavanja..... 205

Анализа конверзације

Natalija Panić
Tako, 'nako, nebitno 221

Slobodan T. Jovičić
*Savremeni pristupi u interdisciplinarnim istraživanjima
verbalne komunikacije* 237

Ivana Nikolić, Ana Šarčević
Depersonalizacija u komunikaciji..... 255

Language and Social Power

- Ana Jovanović
*Cultural models and restandardisation of Serbo-Croatian
after the fall of Yugoslavia* 283
- Jelena Filipović
Language policy and planning from the complexity perspective..... 285
- Marija Ilić
*Purism in Studies on Serbian as a Minority Language:
Serbian-Hungarian Language Contact*.....321
- Neda Pavlović
*Ideological positions within the discourse
of expert sociolinguistic articles on language and power* 336
- Sanja Miketić
*Pejorative terms for women and men in „Dictionary of Kosovo
and Metohija“ dialect by Gligorije Elezović:
quantitative analysis and list of terms* 356
- Galina Rižuhina
*“Cultural concept” as the term and the subject
of a multilingual research* 357

Језик и друштвена моћ

Ana Jovanović

*Kulturni modeli i restandardizacija srpskohrvatskog jezika
posle raspada Jugoslavije.....* 271

Jelena Filipović,

Jezik, politika i planiranje iz perspektive teorije kompleksnosti..... 302

Marija Ilić

*Purizam u proučavanju srpskog kao manjinskog jezika:
srpsko-mađarski jezički kontakt* 303

Neda Pavlović

*Идеолошки ставови у дискурсу стручних,
социолингвистичких текстова о језику и моћи* 323

Sanja Miketić

*Пејотаривна именованја у „речнику косовско-метохиског
дијалекта“ Глигорија Елезовића:
квантитативна анализа и грађа.....* 337

Рыжухина Галина

*Культурный концепт как термин
и предмет многоязычного исследования* 369

Marija Ilić

Balkanološki institut SANU

PURIZAM U PROUČAVANJU SRPSKOG KAO MANJINSKOG JEZIKA: SRPSKO-MAĐARSKI JEZIČKI KONTAKT¹

Sažetak

U radu se ispituje purizam u akademskom diskursu o srpskom kao manjinskom jeziku. Izlaže se kratka istorija pojma purizma, kao i njegovih strategija i ciljeva. Zastupa se teza da se akademska tradicija i 'narodna' lingvistička ideologija srpskog ne odlikuju etnički ili nacionalno usmerenim purizmom, nego pre „ideologijom standardnog jezika“. Ova teza se elaborira u analizi akademskih radova o srpsko-mađarskoj jezičkoj interferenciji u pisanom jeziku Srba iz Mađarske.

Ključne reči: purizam, srpski jezik, standard, manjinski jezik, srpsko-mađarski jezički kontakt, dvojezičnost, Srbi u Mađarskoj

1. Purizam: istorija pojma

U filološkom i lingvističkom kontekstu, jezički purizam postaje relevantan s pojavom aleksandrijske filološke škole i pokušajem da se utvrdi klasični antički kanon; kriterijum za pripajanje nekog dela kanonu je bila „korektnost“ grčkog (grč. *Ελληνισμός*), koji se postavljao u opoziciju s „varvarskim“ grčkim. Kasnije će helenizovani Rimljani kreirati sopstveni koncept jezičkog purizma, tzv. latinitet, koji se zasnivao na upotrebi latinskog na način na koji ga koriste obrazovani pripadnici društva i cenjeni autori. Koncept purizma u antici je bio neetnički i denacionalizovan, jer su i starogrčki i latinski imali status supraetničkih idioma. Tokom antičkog

1 Rad je nastao u okviru projekta Balkanološkog instituta SANU „Jezik, folklor, migracije na Balkanu“ (br. 178010), koji finansira Ministarstvo za nauku i tehnološki razvoj Republike Srbije.

perioda jezički purizam je postao sastavni i obavezni deo dve obrazovne discipline – gramatike i retorike (isp. Boeder 2003: 209).

U vizantijskom kulturnom krugu, tokom srednjeg veka, i u zapadnoevropskim društvima, počev od humanizma, etnički varijeteti se razvijaju kao pandani grčkom i latinskom, koji imaju potencijal da izraze sadržaje visoke kulture. U jezičkoj politici to se paradoksalno ispoljavalo kao kreiranje etničkih, „čistih“ jezičkih formi po uzoru na tvorbene modele klasičnih jezika i kao proterivanje pozajmljenica iz klasičnih jezika (isp. Boeder 2003; Wildgen 2003). Politički razvoj u Evropi koji je išao ka centralizaciji, revolucija pisane kulture i uloga jezika u verskim raspravama u XVI veku, podstakli su standardizaciju etničkih varijeteta, isprva u Francuskoj, a potom i u Nemačkoj i Italiji. Razvoj evropskih nacija-država u XVIII i XIX veku i porast njihove političke, vojne i ekonomske moći utvrdili su uverenje da je političko jedinstvo zemlje povezano sa njenim simboličkim ujedinjenjem (religijskim, ideološkim i jezičkim) (Wildgen 2003: 14). Jezički purizam je tako usvojen kao strategija za uspostavljanje i očuvanje snage nacije.

Purizam: definicije

U objašnjenju lekseme *purizam* Kljaićev rečnik stranih termina ukazuje na dva osnovna značenja: (1) čistunstvo i strogost morala, (2) težnja za čišćenjem jezika od tuđih elemenata ili od reči i izraza vlastitog jezika (Kljaić s.v. *purizam*). Prema tome, bilo da se odnosi na sferu morala (i religioznosti) ili na jezik, termin *purizam* se zasniva na metaforici čišćenja neke „uprljane“ ili „pomešane“ materije ili supstance.

U lingvistici se načelno mogu razlikovati dva pristupa: prvi, koji purizam shvata kao sastavni deo jezičkog planiranja, i to posebno u okviru standardizacije, i koji se trudi da uoči njegove pozitivne i negativne strane; drugi pristup pak purizam ocenjuje izuzetno negativno, kao deo konzervativnih i retrogradnih strategija. Džordž Tomas u svojoj monografiji zastupa prvi pristup i pokušava da purizam predstavi kao važnu strategiju jezičkog planiranja:

Purism is the manifestation of a desire on the part of a speech community (or some section of it) to preserve a language form, or rid it of, putative foreign elements or other elements held to be

undesirable (including those originating in dialects, sociolects and styles of the same language). It may be directed at all linguistic levels but primarily at the lexicon. Above all, purism is an aspect of the codification, cultivation and planning of standard languages (Thomas 1991: 12).²

S druge strane, kritički odnos prema purizmu pripada posebnoj lingvističkoj ideologiji prema kojoj lingvistička evolucija ne zahteva bilo koju vrstu ljudske ili društvene intervencije. Upravo se definicija Dejvida Kristala može uzeti kao primer ideološkog antipurističkog usmerenja:

A term used pejoratively in linguistics to characterize a school of thought which sees a language as needing preservation from the external processes which infiltrate it and thus make it change, e.g. the pressures exercised by other dialects and languages (as in loan words) and the variations introduced by colloquial speech. This 'purist' concern is considered misplaced by linguists, who point to the inevitability of language change, as a reflex of social, cultural and psychological development (Crystal 1997⁴: 316)³

Puristički stavovi u lingvistici se kritikuju kao posledica nacionalističkog shvatanja jezika, oruđe koje služi šovinističkim i ksenofobičnim ideologijama, te kao antinaučni pristup jeziku (isp. Kordić

2 Purizam se ispoljava kao želja govorne zajednice (ili nekog njenog dela) da očuva jezičku formu, ili da je oslobodi od elemenata za koje se pretpostavlja da su stranog porekla, ili od drugih elementata za koje se smatra da su nepoželjni (uključujući i one elemente koji vode poreklo iz dijalekata, sociolekata i raznih stilova istog jezika). On može biti usmeren ka svim jezičkim nivoima ali je ipak najviše usmeren ka leksikonu. Purizam je, pre svega, jedan aspekt kodifikacije, kultivacije i planiranja standardnih jezika (prevod – M.I.).

3 Termin se koristi pejorativno da bi okarakterisao školu mišljenja koja smatra da je jeziku potrebna zaštita od spoljašnjih procesa koji prožimaju jezičku strukturu i tako je menjaju, npr. pritisak koji vrše drugi dijalekti i jezici (u pozajmljenicama, na primer) i varijacije nastale u kolokvijalnom govoru. Lingvisti smatraju ovu 'purističku' brigu prevaziđenom, ukazujući, pri tom, na neizbežnost promena u jeziku, koje nastaju kao odraz društvenog, kulturnog i psihološkog razvoja (prevod – M.I.).

2010). Antipuristički stavovi se pak kritikuju kao ideološka pozicija koja je tipična za evropske, zapadne govorne zajednice koje imaju etablirane standardne varijetete i koje ne ugrožavaju jače kulturne i političke zajednice (isp. Zimmermann 2003).

1.2. Purizam: ciljevi, strategije, efekti

Ideolozi i implementatori purističke jezičke politike su uglavnom pripadnici političkih i akademskih elita, vrlo često lingvisti (isp. Wildgen 2003; Kordić 2010); glavni promotori su, u stvari, oni društveni slojevi koji pretenduju na status elite (isp. Labov 2000). Kako brojna istraživanja potvrđuju, purizam je direktno povezan s borbom za prevlast u zajednici; on služi kao indeks interne sociolingvističke diferencijacije, tj. oruđe dominacije (isp. Hill & Hill 1986; Voss 2004).

Uočene su dve vrste jezičkog purizma: aktivni purizam, koji je angažovan u izgradnji neke jezičke norme, i retroaktivan, koji eliminiše već integrisane jezičke elemente (isp. Zimmermann 2003: 324).⁴ U procesu standardizacije etničkih i nacionalnih varijeteta, purizam je služio kao važna strategija jezičke politike i, prema tome, važna strategija simboličke „izgradnje nacije“ (eng. *nation building*). Izbor jednog regionalnog varijeteta za nadregionalni jezik svih slojeva radi uspostavljanja standarda (isp. Kordić 2010: 69), uglavnom su pratile purističke strategije potiskivanja i odbacivanja elemenata i uticaja drugih regionalnih i socijalnih varijeteta, kao i (nepoželjnih) stranih jezika. U tim procesima, jezički purizam je, s jedne strane, imao presudnu ulogu u fetišizaciji standardizovanog varijeteta, kome su pripisivani vrednosni epiteti kao „čist“, „pravilan“, i, s druge strane, ulogu u marginalizaciji, stigmatizaciji, pa čak i nestajanju mnogih regionalnih i socijalnih varijeteta.⁵ Purističke i normativističke

4 U istorijskom kontekstu Wolfgang Wildgen (2003: 15) razlikuje „purizam prvog reda“ (eng. *first order purism*) XVI–XIX v., koji uspostavlja i utvrđuje ’nacionalne jezike’; zatim „purizam drugog reda“ XIX–XXI veka, koji pokušava da definiše stabilni status regionalnih ili ’evropskih’ jezika; i konačno, „purizam trećeg reda“, koji se odnosi na pokušaje lingvista da definišu specifične lokalne dijalekte i da ih odbrane od mešanja.

5 U prvoj polovini XIX veka u Nemačkoj, visokonemački se uvodi kao obavezni jezik u škole, s ciljem da doprinese nacionalnom ujedinjenju. Nemački lingvisti tog vremena zalažu se za iskorenjivanje rasprostranjenih regionalnih varijeteta severne

strategije registrovane su čak i u tzv. „mešovitim jezicima“ (eng. *mixed languages*), koje se manifestuju kao procene govornika o tome šta je (ne) poželjna mešavina, iako su to jezici bez pismenosti, jezičkih agencija ili medija (isp. Bakker 2003).

Jezički purizam je korišćen i u okviru politike zaštite ugroženih manjinskih, regionalnih, kolonizovanih varijeteta za koje je ocenjeno da trpe veliki pritisak većinskih, prestižnijih ili kolonijalnih varijeteta.⁶ Međutim, čak i u tim slučajevima, negativni efekti (radikalnog) purizma su se vraćali kao bumerang: umesto da doprinese revitalizaciji, on je vodio ka fosilizaciji i umrtvljavanju već ugroženih varijeteta.⁷ Uočeno je da puristički stavovi u školama manjinskog jezika i u manjinskim govornim zajednicama doprinose jezičkoj nesigurnosti i blokadi kod ionako nesigurnih govornika (isp. Hill & Hill 1986; Dorian 1994; Borbély 2000). U skladu s tim, postavlja se pitanje: koji varijetet treba zapravo podržati putem obrazovnih ustanova u naporima da se neki jezik očuva – standardizovani ili lokalni? Dorijan se u tom kontekstu zalaže za kompromis nasuprot purizmu u zaštiti manjinskih jezika, tj. za fleksibilniji i tolerantniji pristup prema jezičkim uticajima i lokalnim, nestandardizovanim idiomima (Dorian 1994). Konačno, treba naglasiti da je purizam bio emancipatorsko oruđe u zaštiti od dominantnog stranog varijeteta, s jedne, dok je, s druge strane, doprinosa internoj diskriminaciji manjinskih regionalnih varijeteta.⁸

Sve u svemu, brojna istraživanja su pokazala da ideologije jezičkog purizma pre svega zavise od stavova govornika o identitetu koji taj jezik

Nemačke, poznatih pod nazivom Plattdütsch, koje ocenjuju kao „nesavršene“, nižeg socijalnog statusa, nepogodne da posreduju sadržaje modernog obrazovanja. To je uticalo na stigmatizaciju i skoro nestajanje ovih varijeteta, a tek u novije vreme su preduzete mere njihove zaštite i rehabilitacije (isp. Wildgen 2003: 17).

6 Uočena je pozitivna uloga purizma u emancipaciji kolonizovanih i manjinskih jezika, isp. Löffler 2003, Kornousova 2004; u standardizaciji i kultivaciji jezika bez tradicije pismenosti, npr. romskog, isp. Iglá 2003; u usmeravanju govornika da kreativno koriste izražajna sredstva sopstvenog jezika, npr. u slučaju meksikano jezika, isp. Flores Farfán 2003.

7 Isp. slučajeve velškog (Löffler 2003) i grenlandskog (Langgård 2003).

8 Primer sardinijskog jezika pokazuje da je iz „eksterne“ perspektive purizam imao pozitivnu ulogu u emancipaciji od italijanskog, a iz „interne“ negativnu, kao instrument diskriminacije jednog sardinijskog varijeteta u odnosu na ostale, isp. Puddu 2003.

ima zadatak da simbolizuje. Jezički purizam, prema tome, nije prava mera uticaja, nego predstavlja set subjektivnih uverenja o toj meri (isp. Van der Sijs. 2004: 17). Diskursi purizma povezuju prošlost i sadašnjost, priznaju neke istorijske kontinuitete i legitimišu neke glasove u odnosu na druge, pri čemu su samo određeni ljudi u vlasti da odrede šta je 'ispravno', a šta ne. Shodno tome, neki elementi i uticaji se proglašavaju za 'štetne' i 'opasne', dok se istovremeno drugi uticaji prihvataju kao korisni.⁹

2. Purizam u srpskom jeziku

U odnosu na srpski jezik, uslovno se može razlikovati nekoliko tipova: (1) etnički ili nacionalni, (2) dijalektološki, (3) standardnojezički purizam. Prvi tip nije osoben ni za srpski standard ni za savremenu upotrebu jezika. U lingvističkoj literaturi se obično ističe kako su srpski autoriteti u oblasti jezika tolerantni u odnosu na pozajmljenice, posebno internacionalizme (isp. Greenberg 2001); antipurizam se ogleda i u zadržavanju policentričnog normiranja koje je bilo karakteristično za srpskohrvatski, tj. prihvatanju oba izgovora (ekavskog i ijekavskog) i oba pisma (ćirilice i latinice). Takvo usmerenje srpskog standarda se utoliko više ističe ukoliko se poredi sa situacijom u savremenom hrvatskom, bosanskom i makedonskom, gde je jezička politika nakon '90-ih i raspada SFRJ bila prevashodno usmerena ka distanciranju od srpskog (isp. Voss 2004 Gröschel 2009; Czerwiński 2005 cit. prema Kodrić 2010). Međutim, ni srpski nije ostao imun na purističke tendencije koje proističu iz nacionalističkih shvatanja jezika.¹⁰

9 Tako se turski u svojoj reformi okrenuo strategijskom čišćenju arapskih i persijskih elemenata, dok su uticaji zapadnih jezika, posebno francuskog, bili poželjni u tom trenutku; isto tako, u reformi bugarskog došlo je do eliminacije pozajmljenica iz turskog i grčkog, dok je usvajanje leksike zapadnih jezika, koja se smatrala izrazom moderne civilizacije, bilo prihvaćeno s odobravanjem (isp. Van der Sijs 2004). U procesu standardizacije romskog i baskijskog, često se očigledne i prozirne pozajmljenice zamenjuju neprozirnim pozajmljenicama (npr. zamena romskog *kanzavuri* (grč. 'jež') u knjigama za jugoistočnu Evropu rečju nemačkog sintskog *niglo*, što je u stvari za balkanske Rome neprozirna pozajmljenica iz nemačkog *Igel* 'jež', isp. Iglu 2003: 96; za baskijski isp. Haase 2004.

10 O tome svedoče sociolingvistički radovi u kojima je istraživana upotreba jezika među izbeglicama iz Hrvatske i Bosne koji su se zatekli u Srbiji, npr. nelagodnost

Slabijem širenju purističkih tendencija u srpskom svakako doprinosi i stav da sve varijante srpskohrvatskog jezika (tj. štokavskog narečja), u stvari, predstavljaju srpski jezik (isp. Радић, Милорадовић 2009).

Počev od Vukove reforme jezika, pojam 'čistog' i 'neiskvarenog' govora je povezivan prevashodno s ruralnim nasuprot govorima urbanih centara. Vukova kritika je posebno bila usmerena protiv crkvenoslavizama i brojnih pozajmljenica u kontaktnim govorima Vojvodine.¹¹ Kasnije će ovaj Vukov stav uticati na razvoj osobenog purizma u tradicionalnoj srpskoj dijalektologiji, koja se zanima za etnogenezu narodnih govora, (re) konstrukciju dijalekatskih tipova i objašnjenje migracionih tokova. Stoga su takva istraživanja okrenuta mahom proučavanju ruralnih i izolovanih govora, pri čemu se uticaji standarda ili kontaktnih jezika marginalizuju ili odbacuju.¹² Štaviše, uticaji kontaktnih jezika se kategorizuju kao 'kvarenje' i 'oštećenja' narodnih govora (isp. Petrović 2009: 21).

Pored toga, za srpski jezik je osoben i standardnojezički purizam. Prema Laihonenu (2009), ukoliko se standardni jezik definiše u ideološkim a ne u lingvističkim terminima, može se govoriti o tipičnoj kulturi standardnog jezika. Standardnojezički purizam tretira standard implicitno ili eksplicitno kao jedini varijetet dostojan zvanja 'jezika' a njegovu normu kao autoritativni kanon. I srpska kultura se može uvrstiti u takve kulture, jer se u njoj regionalni varijeteti (tj. dijalekti) i u 'narodnoj' lingvističkoj ideologiji, a neki put i u akademskoj, smatraju za više ili manje 'pravilne' u zavisnosti od toga koliko je njihova dijalekatska osnovica udaljena od dijalekatske osnovice standarda. I danas nije neobično čuti stavove u Srbiji da govornici iz okoline užičkog ili kolubarskog kraja govore 'najčistiji'

izbeglica da komuniciraju na jekavici u javnom prevozu u Srbiji (isp. Petrović 2002, 2005), ili da koriste izraze koji se smatraju tipičnima za hrvatsku varijantu na javnim mestima, npr. *tisuća*, *mrkva*, itd.

11 „У свему народу нашем нигде [се] не говори Српски тако ружно и покварено, као у Сријему, у Бачкој и Банату. И што је гођ мјесто веће и има у себи више госпде и књижевника, то се у њему говори горе: тако сељаци говоре боље од варошана, а слуге од господара“ (Караџић 1845: 85).

12 U svom preglednom radu, Marija Vučković je pokazala da su i noviji srpski dijalektološki radovi otvoreni za proučavanja međudijalekatskog kontakta, tj. kontakta pod „kapom“ jednog jezika, dok se uticaji kontaktnih jezika i standardnog govora nalaze mahom na marginama interesovanja (Vučković 2009: 410).

srpski, i obratno da govornici iz južne i istočne Srbije govore 'iskvareno', 'pogrešno'.¹³ Ovakvi stavovi su svakako nastali pod uticajem snažne ideologije standarda koja se nekritički širi putem škole i medija.

Sledeći primeri akademskog diskursa o pisanom jeziku Srba u Mađarskoj mogu da posluže kao ilustrativni primeri etničkog i, pre svega, standardnojezičkog purizma.

3. Proučavanje srpskog jezika u Mađarskoj

Srpske zajednice u Mađarskoj izvode svoj kontinuitet od istorijskih migracija u Ugarsku, počev od XV veka; zajednice su raštrkane, i koncentrišu se u tri glavne regije: Budimpešta i okolina, Pomorišje i Baranja. U svim naseljima zajednice žive u multietničkom okruženju već nekoliko vekova, pa su tako razvijeni brojni međujezički kontakti. Prema poslednjem popisu iz 2001. godine u Mađarskoj, 3.388 ispitanika je odredilo srpski kao maternji jezik, njih 3.816 srpsku nacionalnost, a ukupno je 7.350 ispitanika istaklo vezu sa srpskom etničkom zajednicom (Vékás 2005). Novija istraživanja srpskih zajednica ukazala su da se mnogi govornici, i to posebno mlađe generacije, nalaze u procesu zamene srpskog jezika mađarskim (isp. Илић 2009).

Jezička istraživanja Srba u Mađarskoj su povezana sa najznačajnijim imenima srpske dijalektologije, kao što su A. Belić, P. Ivić, P. Stepanović, S. Miloradović, M. Nikolić. Za radove ovih dijalektologa je karakterističan interes za što „čistiji“ dijalekatski profil nekog istraživanog varijeteta, pri čemu se odbacuju ili marginalizuju uticaji koji remete utvrđene dijalekatske modele, kao što su uticaj kontaktnih jezika (npr. rumunskog, mađarskog, nemačkog) i uticaj srpskog standarda putem medija (isp. Илић 2009).

U marginalizovane teme srpske lingvistike, kada je govor Srba u Mađarskoj u pitanju, spadaju proučavanja iz urbane dijalektologije, studije pisanih varijeteta i posebno međujezički kontakt.¹⁴ Tako se međujezičkom

13 Istraživanje stavova prema varijetetima srpskog jezika na uzorku studentske populacije, pokazalo je da 78,4% ispitanika smatra da je književni jezik 'bolji' od dijalekata; čak 89,8% ispitanika je ocenilo da je niški govor 'gramatički nepravilan', a 21,6% se izjasnilo da je bosanski govor 'gramatički nepravilan' (isp. Kovačević 2004)

14 Više o radovima koji postoje u tim oblastima, isp. Илић 2009.

srpsko-mađarskom interferencijom sistematski bavila samo lingvistkinja Mirjana Burzan, a njeni radovi predstavljaju dragoceni stručni doprinos u ovom području. Međutim, u delu koji sledi upravo će predmet analize biti ideološka baza koja motiviše iznošenje purističkih stavova i argumenata u ovim radovima.

3.1. Studija slučaja: akademski diskurs o žurnalističkom jeziku Srba iz Mađarske

Analize Mirjane Burzan odnose se na proučavanje srpsko-mađarske interferencije na korpusu nedeljnih srpskih novina koje izlaze u Mađarskoj (*Srpske narodne novine*, *Almanah srpskih narodnih novina*). *Српске народне новине* su nedeljnik koji prema istraživanjima iz 2001–2002. prati 77,4% pripadnika manjine, i koji prema tome ima veliki uticaj na formiranje tzv. „javnog mnjenja“ u okviru ove manjinske zajednice (Ластих 2005: 217–219).¹⁵

U nizu radova o međujezičkom kontaktu, Burzan je primetila izražen uticaj dominantnog mađarskog na pisani jezik Srba u Mađarskoj, pored ostalog: izostavljanje pomoćnog glagola u perfektu, upotrebu demonstrativne umesto lične zamenice, upotrebu imperfektivnih umesto perfektivnih glagola, neuobičajen raspored enklitika i dr.; takođe, zapaženi su uticaji u frazeologiji, rekciji, kao i u velikom broju kalkova. U analizi leksike, Burzan zapaža brojne arhaizme, dijalektizme i neologizme, kao i svesnu zamenu starih mađarizama standardnim srpskim rečima pod uticajem srpskih medija (Burzan 1994; 1996, Бурзан 1996, 2003). Ipak, u diskursu ovih radova pored izuzetnog stručnog opisa interferentnih pojava, prisutna je i njihova evaluacija i ideološka kategorizacija, o čemu će nadalje upravo i biti reči.

Međujezički kontakt se predstavlja u metafori nasilja (*pod udarom*) koji manjinski kontaktni varijetet trpi od dominantnog jezika; takva ocena svakako nosi implicitnu evaluaciju međujezičkog kontakta kao negativne pojave. Takođe prisutna je kategorizacija lokalnih varijeteta

15 *Српске народне новине* se štampaju u blizu 2000 primeraka. List izlazi od 1991. godine; osnivač i urednik je Srpski demokratski savez, a finansira se preko Državne fondacije za nacionalne i etničke manjine. Izdanja novina su dostupna preko interneta (<http://www.snn.hu>).

kao hijerarhijski nižih od standarda u 'matici', čime se autorka priklanja purističkom viđenju lokalnih idioma kao lingvistički manje razvijenih i socijalno manje vrednih formi od standarda, isp. [1]. Takav stav je posebno kontraproduktivan u govornim zajednicama koje prolaze zamenu jezika i u kojima su upravo lokalni idiomi jedine forme u kojima preživljava maternji jezik.

[1] Kako je pod stalnim **udarom** stranog, dominirajućeg jezika, manjina se zadovoljava da maternji jezik ostane **na nivou lokalnih govora**. Vredno je, međutim, nastojanje intelektualaca da u potpunosti usvoje normu standardnog jezika koja je zajednička sa normom u matičnoj zemlji (Burzan 1994: 105; bold – M.I.)

U iskazu [1] vrednuje se „nastojanje intelektualaca da u potpunosti usvoje normu standardnog jezika koja je zajednička sa normom u matičnoj zemlji“. I takav stav se priklanja purističkom viđenju standarda kao homogenizovanog koda. Međutim, u realnosti, standardi, i to posebno u razvijenijim kulturama, imaju svoje podjednako prihvatljive varijante (isp. Kodrić 2010), jer se razvijaju u različitim centrima i izloženi su raznovrsnim jezičkim i kulturnim uticajima. Stoga se može postaviti pitanje i zašto Srbi intelektualci u Mađarskoj ne bi imali pravo na svoju varijantu standarda, utoliko pre ukoliko se ima u vidu tradicija policentričnosti u standardnom srpskom (i srpskohrvatskom) jeziku.

Shvatanja dvojezičnosti se takođe temelje na purističkim uverenjima da kodovi različitih jezika treba da se koriste 'dosledno razdvojeno'. Implicitno iz ovakvih stavova proizilazi uverenje da su pojave, koje su inače karakteristične za višejezične govornike kao npr. preključivanje, alternacija i mešanje kodova, pokazatelj slabije ili nedovoljne jezičke kompetencije ili jezičkog nemara i nebrige; nasuprot tome, strogo čuvanje kodova od međusobnih uticaja se metaforizuje kao 'nega izraza', isp. [2].

[2] Iz sprovedene analize proizilazi da je kod bilingvalnih osoba međujezički uticaj toliko velik da i ona lica koja posebno **neguju svoj izraz ne mogu dosledno da drže razdvojeno**

dva jezička koda. Negativan uticaj jednog jezika na drugi ispoljava se i u frazeološkom sistemu. I kod mađarsko-srpskih dvojezičnih osoba, u ovom slučaju kod naših sunarodnika iz Mađarske, konstatovane su **posledice mađarskog uticaja na njihov maternji jezik** u upotrebi frazeoloških jedinica (Burzan 1996: 162; bold – M.I.).

Nasuprot takvim uverenjima, savremena sociolingvistička istraživanja upućuju na to da strategije preključivanja i alternacije kodova u višejezičnim govornim zajednicama ne indiciraju nedovoljno gramatičko znanje, nego pre preuzimaju ulogu donekle sličnu onoj koju u jednojezičnim zajednicama ima promena stilova i registara, tj. lingvističkog sredstva ekspresije, evaluacije, indeksiranja socijalnih identiteta (isp. Gumperz [1982] 2002: 69; Gal 1979; Savić [Filipović] 1996).

Međujezički uticaji se dosledno u radovima Mirjane Burzan prosuđuju sa stanovišta neprikosnovenog autoriteta standardnojezičke norme i deevaluiraju kao 'odstupanja od norme' [3], 'neadekvatne' konstrukcije [4], 'nedozvoljene' upotrebe jezika [5]. Na taj način se implicira predstava norme kao represivne bezlične sile, o čemu svedoče bezlične konstrukcije tipa 'nije dozvoljeno':

[3] I pored velikih napora koji se ulažu [u usvajanju standarda], evidentna su, sasvim razumljivo, **odstupanja od norme** a mogla bi se svesti u dve osnovne kategorije: prisustvo dijalektizama i prisustvo interferentnih pojava (Burzan 1994: 105; bold – M.I.)

[4] Sa velikom učestalošću javlja se **neadekvatan** raspored glagolske enklitike kao dela predikata rečenice ... Primeri: ...Čipljani drže svoju staru tradiciju pa hramovnu slavu održavaju na sam dan svetitelja, te možda zbog toga na liturgiji *je* bilo manje sveta (Burzan 1994: 106; bold – M.I.)

[5] U vezi sa pomoćnim glagolom kao delom perfekta ukazali bismo i na pojavu njegovog izostavljanja u slučajevima kada

to **nije dozvoljeno**“, primer „Mala zečica ga nagovorila da se igraju“ (Burzan 1994: 106; bold – M.I.)

Međujezički uticaji se čak eksplicitno vrednuju kao 'greške', pri čemu autorka umesto lingviste, preuzima ulogu lektora koji popisuje 'greške'. Na taj način, autorka preuzima i ulogu sudije i autoriteta koji se vezuje za standardni jezik:

[6] Prilozi većeg broja saradnika novina koje se izdaju u Mađarskoj omogućili su nam da dođemo do **tipičnih manifestacija interferencije. Spiskovi evidentiranih grešaka** imaju dvostruku vrednost: **pomoći će, pre svega, predstavnicima srpske manjine da ih lakše uklone iz svog izraza** i da podstaknu slična šira istraživanja, odnosno veću budnost i autora i lektora. S druge strane, pak, budući da se **greške** javljaju kao rezultat razlika između kontaktnih jezika, mogu da nas upute u detaljnija kontrastivna istraživanja dvaju tipološki različitih jezika“ (Burzan 1994: 108; bold – M.I.)

U analizi leksike pisanog jezika Srba u Mađarskoj, Burzan (2003) razlikuje više tipova interferentnih pojava:

(1) 'neadekvatne' lekseme ili sintagme pod uticajem mađarskog tj. kalkovi mađarskih reči ili sintagmi, npr. *odneti* um. *odvesti*; *već* um. *više*, *posle toga*; *sklopiti pesmicu* um. *sastaviti pesmicu*, itd.;

(2) lekseme i sintagme 'neodgovarajućeg značenja' koje nisu nastale pod uticajem mađarskog nego svedoče o „nedovoljnom poznavanju semantike nekih leksema“ (*op. cit.*, 648), npr. *najzaduženiji* um. *najzaslužniji*, *razumne reči* um. *razumljive reči*, itd.;

(3) lekseme i sintagme nastale po uzoru na mađarski, koje nemaju semantičke ekvivalente u srpskom ali su napravljene po uzoru na tvorbene modele u srpskom, npr. *zabavištarac*, *selidbenik*, *plesačnica*.

(4) lekseme i sintagme nastale po uzoru na mađarski, koje nemaju ni semantičke ekvivalente u srpskom niti su napravljene

po uzoru na tvorbene modele u srpskom, npr. *poslednjemajski*, *preuputiti* 'doznačiti';

(5) arhaizme, koji su potisnuti iz upotrebe u savremenom standardu u 'matici', npr. *mirovina*, *zabavilja*, *deklamovati* i sl.;

(6) dijalektizme, npr. *buđelar*, *bujdoš*, *bircuz*, *natkasna*;

(7) neologizme koji nisu nastali pod uticajem mađarskog već kao posledica osobeno društveno-političke realnosti Srba u Mađarskoj, npr. *većinac*, *manjinac*, *gradonačelništvo*.

Međutim, u zaključku su dosledne ocene kontaktnih formi koje odudaraju od norme ili koje norma ne beleži kao 'ogrešenja' i 'neodgovarajućih izraza'. Ipak, proučavanja manjinskih jezika su pokazala da, jezički razvoj pored gubitka prati i inovativnost, a ona se posebno ogleda u težnji za stvaranjem neologizama i kalkova (isp. Gal 1998). Takođe, kategorizovanjem dijalektizama i arhaizma kao 'neadekvatnih', autorka se dosledno priklanja purističkom pogledu na standard kao na homogenizovani kod, u kome varijante nisu poželjne.

U studiji koja se bavi proučavanjem srpske frazeologije u svetlu srpsko-mađarskih uticaja, Burzan (1996) pravi razliku između fraza u kojima dolazi do:

1) unošenja elemenata gramatičke strukture iz drugog jezika, što se ocenjuje kao 'nekorektno realizovana jezička fraza', 'neodgovarajući predlog ili padežni oblik', npr. *s dana u dan* um. *iz dana u dan*; *ostaće pored socijalista* um. *ostati uz nekoga*; *doveli na prosjački štap* um. *dovesti do prosjačkog štapa*; *koja pred očima drži* um. *imati koga/šta u vidu*, itd.

2) promene leksičkog sastava srpske sintagme supstitucijom neke reči pod uticajem mađarskog, npr. *ne daje ni dva filera* um. *ne daje ni pet para*; *pred očima drži Mađarsku* um. *ima pred očima*; *baciti koga/šta u šut* um. *baciti u koš*, *zapećak*, itd.

3) kalkiranja kompletne fraze iz mađarskog, npr. *od jednog dana na drugi* 'neprekidno', *otvara veći prostor* 'stvarati

mogućnost, priliku da se nešto dogodi', *stajati kao magare na brdu* 'stajati bespomoćno, čak blesasto', itd.

U ovom radu su pak prisutni i tolerantiji pogledi na određene tipove interferentnih pojava, npr. fraza *ne daje ni dva filera* se ocenjuje kao „pokušaj da se idiom aktualizuje za govornike koji žive u zemlji gde je filer nacionalni novac“ (Burzan 1996: 159); zatim, izreka *stoji kao magare na brdu* se tretira kao verovatni budući regionalizam, kao što je to slučaj s mnogim frazama i izrekama koje su u srpskim govorima Vojvodine preuzete iz mađarskog.¹⁶ Međutim, i ovom slučaju se primećuje standardnojezički puristički stav, koji se ispoljava kao nedostatak fleksibilnosti u odnosu prema jezičkim promenama i interferentnim pojavama. U takvom pristupu gubi se iz vida socijalna uslovljenost i promenljivost norme, kao i njena konvencionalnost i arbitrarnost. Zato ne vidimo zašto jednog dana, na primer, niz fraza koje su označene kao 'nekorektno realizovane' ili kalkovi koji nemaju paralelu u srpskom, ne bi postali sasvim prihvatljivi, npr. izraz koji već ulazi u svakodnevnu upotrebu *otvarati prostor* u značenju 'stvarati mogućnost'.

4. Zaključak: purizam vs. jezički diverzitet

Metajezički diskurs koji je bio predmet analize u ovom radu može poslužiti kao primer jednog tipa razmišljanja u srpskoj lingvistici kada su kontaktne pojave u pitanju; naime, lingvisti često polaze sa stanovišta autoriteta nekog idealnog modela bilo da je to zamišljeni dijalekatski tip ili autoritarna norma standarda. Iako je predmet radova Mirjane Burzan srpsko-mađarska interferencija, pa se stoga može pomisliti da je u pitanju etnički purizam, radi se, pre svega, o standardnojezičkom purizmu. Naime u njenim radovima se interferentne pojave kategorizuju i kritikuju sa stanovišta norme standarda, a ne sa stanovišta strateške eliminacije stranog jezičkog (mađarskog) uticaja.

Elementi etničkog purizma se primećuju u stavovima o međujezičkom uticaju i dvojezičnosti; naime, međujezički uticaj se mahom vidi u

16 U takve 'odomaćene' tj. prihvaćene fraze spadaju *smrdi nekome posao* 'lenj je, ne voli da radi', *gristi kome uši* 'dugo nekome govoriti, često ponavljati', isp. Burzan 1996: 162.

negativnim metaforama, a kao poželjan model upotrebe jezika se uzima 'dosledno razdvajanje dva koda', što je zahtev koji je praktično nemoguće ispuniti. Štaviše, takav stav podržava nacionalističku iluziju o mogućnosti postojanja potpuno odvojenih demarkiranih grupa, kultura i jezika.

Standardni srpski jezik u 'matici' se tretira kao kanonizovani, neprikosnoveni autoritet u pogledu pravilnosti, pri čemu se previđaju važne odlike svakog standardnog varijeteta, a to su njegova konvencionalnost i promenljivost. Analiza je pokazala da tipološku klasifikaciju kontaktnih i stilskih osobnosti pisanog jezičkog izraza Srba u Mađarskoj prate vrednosni (nelingvistički) i lektorski sudovi, kao npr. 'pogrešno', 'neadekvatno', 'ogrešenje', 'zastarelo', 'greška', itd. Pored toga, prisutan je pogled na standardni jezik kao na potpuno homogenizovani kod u kome varijante nisu poželjne, pri čemu se gubi iz vida policentričnost i varijantnost mnogih standardnih jezika, na primer nemačkog, engleskog, pa i srpskog. Konačno, u ovim radovima, kao i u drugim purističkim studijama, lingvistkinja preuzima ulogu autoriteta i arbitra čija je uloga da oceni šta se uklapa a šta ne u neki zamišljeni idealni model, npr. standard u ovom slučaju.

U savremenoj sociolingvistici, usmerenoj ka proučavanju dinamike jezičke promene kao odraza sukobljavanja i konkurisanja različitih sila (kognitivnih, interaktivnih i simboličkih) (Gal 1998: 330), izbegava se bilo kakvo negativno kvalifikovanje jezičke promene. Promene u jeziku se posmatraju kao paralelni procesi gubljenja i stvaranja jezičkih formi. Takođe, kritikuju se pristupi koji nekritički reprodukuju društveno utvrđeni odnos prestižnih i stigmatizovanih varijeteta, u ovom slučaju standarda u 'matici' i manjinske varijante standarda. Imajući u vidu takva shvatanja a i brojna istraživanja manjinskih jezika, jasno je da purizam u akademskom diskursu može samo doprineti stigmatizaciji ugroženih varijeteta, a prema tome i umanjiti šanse za održanje jezika i razvoj jezičkog diverziteta.

Literatura

- Bakker, P. 2003. Purism and mixed languages. In: *Purism in minor languages...* (J. Brincat et al., eds.), 99–139.
- Boeder, W. 2003. Purity of language in the history of Georgian. In: *Purism in minor languages...* (J. Brincat et al., eds.), 199–223.
- Borbély, A. 2000. *The Process and the Factors of Language Shift and Maintenance: Sociolinguistic Research in the Romanian Minority Community in Hungary*. Open Society Support Foundation. Available at: <http://rss.archives.ceu.hu/archive/00001138/01/146.pdf>.
- Brincat, J., Boeder, W., Stolz, T. (eds.) 2003. *Purism in minor languages, endangered languages, regional languages, mixed languages*. Papers from the conference on 'Pursim in the Age of Globalistaion' Bremen, September 2001. Bochum: Universitätsverlag Dr. N. Brochmeyer.
- Burzan, M. 1994. Problemi standardnog srpskog jezika u dijaspori. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* 37: 105–108.
- 1996. Српски језик у дијаспори. *Научни састанак слависта у Вукове дане* 25/2: 339–345.
- 1996. Frazeologija u jeziku Srba u Mađarskoj. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku* 39/1: 157–162.
- 2003. О лексици Срба у Мађарској. *Српски језик* 8/1–2: 645–654.
- Crystal, D. 1997⁴. *A dictionary of linguistics and phonetics*. Oxford.
- Czerwiński, M. 2005. *Język – ideologia – naród. Polityka językowa w Chrowacji a język mediów*. Kraków.
- Dorian, N. 1994. Purism vs. compromise in language revitalization and language revival. *Language in society* 23: 479–494.
- Flores Farfán, A. 2003. Nahuatl purism: between language innovation, maintenance and shift. In: *Purism in minor languages...* (J. Brincat et al., eds.), 281–313.
- Gal, S. 1979. *Language Shift : Social Determinants of Linguistic Change in Bilingual Austria*. Academic Press INC.
- 1998. Lexical innovation and loss: The use and value of restricted Hungarian. In *Investigating obsolescence : Studies in language contraction and death*. (N. Dorian ed.), 313–331.

- Greenberg, R. 2001. Language, Nationalism and the Yugoslav Successor States. In: *Language, Ethnicity and the State* (C. Reilly (ed.)). London/ New York, 17–43.
- Gröschel, B. 2009. *Das Serbokroatische zwischen Linguistik und Politik. Mit einer Bibliographie zum postjugoslawischen Sprachenstreit.* München.
- Gumperz, J. [1982] 2002. *Discourse strategies.* Cambridge University Press.
- Haase, M. 2004. Sprachpurismus im Baskischen. In: *Purism. Second helping...* (D. ó Riagáin et al., eds.), 99–119.
- Hill, J. H., Hill, K. C. 1986. *Speaking Mexicano: Dynamics of syncretic language in Central Mexico.* Tucson: University of Arizona Press.
- Igla, B. 2003. Purism in Romani. In: *Purism in minor languages...* (J. Brincat et al., eds.), 91–98.
- Илић, М. 2009. Динамика језичке и социјалне промене: о мањинским језицима у Мађарској с посебним освртом на српски језик. *Јужнословенски филолог* 65: 331–357.
- Караџић, В. С., Текелија, С. 1845. *Писма Вука Стеф. Караџића и Саве Текелије високопреосвећеноме господину Платону Атанацковићу, православноме владици будимскоме о српскоме правопису, са особитијем додацима о српском језику.* Беч: Штампарија Јерменскога манастира.
- Клјајић, В. 1987. *Rječnik stranih riječi. Tuđice i posuđenice.* Zagreb: Nakladni zavod МН.
- Kordić, S. 2010. *Jezik i nacionalizam.* Zagreb: Durieux.
- Kornousova, B. 2004. Purism in the Kalmyk language revival. *Purism. Second helping...* , (D. ó Riagáin et al., eds.), 131–149.
- Kovačević, B. 2004. Stavovi prema varijetetima srpskog jezika. *Philologia* 2: 33–38.
- Labov, W. 2000. *Principles of linguistic change. vol. 2: Social factors.* Oxford: Blackwell.
- Laihonen, P. 2009. *Language Ideologies in the Romanian Banat : Analysis of Interviews and Academic Writings among the Hungarian and Germans.* Jyväskylä: University of Jyväskylä.
- Langgård, K. 2003. Language policy in Greenland. In: *Purism in minor languages...* (J. Brincat et al., eds.), 225–255.

- Ластић, П. 2005. О положају Срба у Мађарској. У: *Положај и идентитет српске мањине у југоисточној и централној Европи* (В. Становчић ур.) Београд: САНУ, 187–234.
- Löfler, M. 2003. Purism and the Welsh language: a matter of survival. In: *Purism in minor languages...* (J. Brincat et al., eds.), 61–90.
- Ó Riagáin, D, Thomas, S. (eds.) 2004. *Purism. Second helping*. Papers from the conference 'Purism in the age of globalisation'. Bremen, September 2001. Bochum: Universitätsverlag DR. N. Brockmeyer.
- Petrović, T. 2002. Izbeglice iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine u Srbiji: kulturni i jezički identitet. U: *Kulturni i etnički identitet u procesu globalizacije i regionalizacije Balkana / Cultural and Ethnic Identities in the Process of Globalization and Regionalization of the Balkans* (Lj. Mitrović, D. B. Đorđević, D. Todorović, ur.). Niš: JUNIR, 237–242.
- 2005. Language ideologies in contact: The case of refugees from Croatia and Bosnia-Herzegovina in Serbia. In: *Marginal Linguistic Identities: Studies in Slavic Contact and Borderland Varieties* (D. Stern, C. Voss, eds.). Wiesbaden: Harrasowitz, 261–274.
- 2009. *Srbi u Beloj Krajini : Jezička ideologija u procesu zamene jezika*. Beograd: Balkanološki institut SANU, Založba ZRC.
- Puddu, N. 2003. In search of “real Sardinian”: truth and representation. In: *Purism in minor languages...* (J. Brincat et al., eds.), 27–42.
- Радић, Ј., Милорадовић, С. 2009. Српски језик у контексту националних идентитета. *Јужнословенски филолог* 65: 153–179
- Savić [Filipović], J. 1996. *Code-switching. Theoretical and methodological issues*. Beograd: Filološki fakultet.
- Thomas, G. 1991. *Linguistic purism*. London, New York: Longman.
- Vékás, J. 2005. Spectra: National and Ethnic Minorities of Hungary as Reflected by the Census. In: Tóth, Á. (ed.) *National and Ethnic Minorities in Hungary, 1920–2001*. New Jersey: Atlantic Research and Publications Inc, 1–161. Available at: www.mtaki.hu/munkatarsak/vekas_janos_bibliografia_main.html.
- Van der Sijs. 2004. The role of purism in language development – historical and political aspects. In: *Purism. Second helping...* (D. ó Riagáin et al., eds.), 1–24.

- Voss, C. 2004. Purismus im tito-jugoslawischen und postjugoslawischen Makedonien: *Lafi si kak si sakaš* oder *Govorete makedonski?* In: *Purism. Second Helping...* (D. ó Riagáin et al., eds.), 99–119.
- Вучковић, М. 2009. Савремена дијалектолошка истраживања у српској лингвистици и проблематика језика у контакту. *Јужнословенски филолог* 65: 405–423.
- Wildgen, W. 2003. The roots of purism and its relevance for minor languages and dialects (with reference to Plattdütsch and Lëtzbuergesch). In: *Purism in minor languages...* (J. Brincat et al., eds.), 11–26.
- Zimmermann, K. 2003. Fremdeinflüsse, Sprachpurismus und Sprachplanung in amerindischen Sprachen (am Beispiel des Otomi und des Guaraní). *Purism in minor languages...* (J. Brincat et al., eds.), 315–347.

Marija Ilić

PURISM IN STUDIES ON SERBIAN AS A MINORITY LANGUAGE: SERBIAN-HUNGARIAN LANGUAGE CONTACT

Summary

The paper discusses linguistic purism in the Serbian academic discourse. Initially, the problem of purism as a theoretical notion, a language planning device and a particular linguistic ideology is analyzed. Consequently, it is argued that Serbian academic linguistic tradition alongside 'folk linguistic' ideology are not characterized by ethnically or nationally oriented purism, but rather by the 'Standard language ideology'. This type of purism implicitly or explicitly takes standard as the only variety worth of being called 'language' and its norm as the authoritative canon in comparison to which all linguistic expressions and features are evaluated and measured. This thesis is elaborated through a case study of the Serbian academic discourse on Serbian-Hungarian language contact in the written journalistic language of the Serbs in Hungary.

Key words: purism, Serbian, standard, minority language, serbian-hungarian language contact, bilingualism, Serbs in Hungary
